

Göç, Yer ve Anlamları: Suriyeli Mültecilerde Yer Bağlılığı

Muhammed Huzeyfe Gültekin^{1 2}, Derya Hasdağ³

Gültekin, M. H. ve Hasdağ, D. (2024). Göç, yer ve anlamları: Suriyeli mültecilerde yer bağlılığı. *Nesne*, 12(34), 456-476. DOI: 10.7816/nesne-12-34-01

Anahtar kelimeler

Yer bağlılığı, Suriyeli mülteciler, göç, kültürleşme ve uyum, yerin anlamları modelleri

Keywords

Place attachment, refugees of Syrian, migration, acculturation and adaptation, models of meanings of place

Öz

Yer bağlılığı insanların belirli yerlere karşı geliştirdikleri duygusal bağa işaret eder. Yer bağlılığı değişkeni insanların yaşamak istedikleri yerleri belirlemelerinde etkili olmaktadır. İnsanlar bağlı oldukları yerde yaşamayı tercih etmektedir. Ayrıca yer bağlılığı göç edilen yere uyumu ve göç sebebiyle oluşan psikolojik sıkıntılarla başa çıkmayı kolaylaştırmaktadır. Bu bilgiler ışığında gerçekleştirilen çalışmada öncelikle Türkiye’de ikâmet etmekte olan Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye yer bağlılığı geliştirip geliştirmedikleri ve bu süreçte hangi sosyal psikolojik etmenlerin rol oynadığı araştırılmıştır. Elde edilen bulgular daha önce farklı araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan yerin anlamları modelleriyle karşılaştırılmıştır. Ayrıca veriler kültürleşme ve uyum gibi bir takım sosyal psikolojik süreçler açısından incelenmiştir. Son olarak katılımcıların Türkiye’de kalma veya Türkiye’den gitme yönündeki isteklerinde yer bağlılığının etkisi araştırılmıştır. Çalışma keşif amaçlı olup herhangi bir hipotez test edilmemiştir. Bu amaçla 12 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler nitel yöntem kullanılarak analiz edilmiştir.

Migration, Place and Its Meanings: Place Attachment among Syrian Refugees Abstract

Place attachment refers to the emotional attachment that people develop towards certain places. Place attachment variable is effective in determining where people want to live. People prefer to live where they are attached. In addition, place attachment facilitates adaptation to the place of migration and coping with psychological distress caused by migration. In the light of this information, in this study, firstly, it was investigated whether Syrian refugees residing in Turkey develop place attachment to Turkey and which social psychological factors play a role in this process. The findings were compared with the models of the meaning of place developed by different researchers before. In addition, the data were examined in terms of some social psychological processes such as acculturation and adaptation. Finally, the effect of place attachment on the participants' desire to stay in or leave Turkey was investigated. The study is exploratory and no hypothesis has been tested. For this purpose, semi-structured interviews were conducted with 12 participants. The obtained data were analyzed using the qualitative method.

Makale Bilgisi

Geliş tarihi: 27 Eylül 2023
Düzeltilme tarihi: 18 Eylül 2024
Kabul tarihi: 01 Kasım 2024

Yazar Notu: Bu makale sorumlu yazar Muhammed Huzeyfe Gültekin’in, Prof. Dr. Derya Hasta’nın danışmanlığında hazırlanmış olduğu “Suriyeli Mültecilerde Yer Bağlılığı, Yetkencilik ve Dönme-Kalma-Gitme İsteği Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışması kapsamında elde edilen verilerden yola çıkılarak hazırlanmıştır.

DOI: 10.7816/nesne-12-34-01

¹ Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, huzeyfe.gultekin(at)atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3861-3921

² Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, huzeyfe.gultekin(at)atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3861-3921

³ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, dhasta(at)ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6299-0666

Yerle kurulan duygusal ilişki olarak tanımlanan yer bağlılığı (Hummon, 1992; Rivlin, 1982), travmatik çocukluk ve yetişkinlik anılarının mekânı olması durumunda zaman zaman bir takım olumsuz duygulanımlara sebep olsa da (Ahrentzen, 1992; Marcus, 1992) genel olarak duygusal, sosyal ve bilişsel iyi oluşla bağlantılı önemli bir değişkendir. Örneğin, değişen hayat evrelerinde kişiye köklülük ve kalıcılık duygusu verir (Riley, 1992). Ayrıca duygusal gömülülük, güvenlik, saygınlık ve aidiyet duyguları ile ilişkilidir (Brown ve Perkins, 1992). Bireysel olarak kişinin kendini tanımlama süreçlerine doğrudan katkı sağlarken aynı zamanda grup, topluluk ve kültür düzeyinde paylaşılan ortak anlamlar, duygular ve deneyimlerin iletişimi için bir bağlam oluşturarak kimlik oluşturma ihtiyacını karşılar (Low ve Altman, 1992; Rollero ve De Piccoli, 2010). Bunların yanı sıra kendini ifade edebilme, öngörülebilirlik (Göregenli, 2021), hafızanın şekillenmesi ve belleksel sürekliliğin (Riley, 1992) karşılanması gibi bilişsel ihtiyaçların giderilmesini sağlar.

Göç eden topluluklar üzerine yapılan çalışmalarda yer bağlılığının, bu toplulukların kendi kültürel niteliklerini korumalarına (Mazumdar ve Mazumdar, 2004, 2009; Mazumdar ve ark., 2000) ve göç ettikleri coğrafyadaki yeni kültüre uyum sağlamalarına (Harris ve ark., 1995) olumlu yönde bir katkı sunduğu belirtilmiştir. Bu durum yer bağlılığının, farklı uluslara ait bireylerin birlikte yaşama ve uyum sağlama süreçlerinin tümüne verilen isim olan kültürleşme (Berry ve ark., 2006) ile de bağlantılı olduğunu düşündürmektedir. Bu noktada, Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilerin yer bağlılıklarını belirlemenin önemli olduğu öne sürülebilir. Şöyle ki Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komitesi’ne göre *mülteci* zulüm, savaş ve vahşet sebebiyle ülkesinden zorla kaçmak mecburiyetinde bırakılmış kişidir (UNHCR, 2019). Bu kişilerde genel anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu, majör depresif bozukluk, panik atak, uyum bozukluğu ve somatizasyon bozuklukları görülebilmektedir (RHTAC, 2011). Yer bağlılığının psikolojik ve sosyal iyi oluşa katkısı göz önünde bulundurulduğunda mültecilerin iyi oluş ve refahı için de önemli bir değişken olduğu söylenebilir.

Clark ve arkadaşlarına göre (2015) yer bağlılığı bir yerde kalma kararını doğrudan yordamaktadır. Qing ve arkadaşları (2022), bazı sakinlerin yüksek düzeyde deprem riski altında olan bölgelerde yaşamaya devam etmesini yer bağlılığı ile açıklamaktadır. Kuşkusuz savaş ortamıyla kıyaslandığında Türkiye’deki mevcut durum Suriyeli mülteciler için daha az tehdit edicidir. Bu durum onların Türkiye’ye yer bağlılığı geliştirip Türkiye’de kalmak istemelerine yol açabilir. Diğer yandan Türkiye’de yaşıyor olmanın yarattığı bazı tehditlerden de söz edilebilir. Zaman zaman yaşanan toplumsal şiddet vakaları (Mazlumder, 2016), istihdam sorunları (Baban ve ark., 2017; Kaya, 2020) sosyal ve ekonomik tehditler (Yalçın, 2016) bu tehditlere örnek verilebilir. Örneğin Fehr ve Rijken’e göre (2022) Türkiye’deki Suriyeli çocuklar Türk çocuklarına göre daha erken yaşta iş gücüne katılmakta, çok uzun saatler çalışıp düşük ücretler almakta ve daha az eğitime erişebilmektedir. Bu durum ise Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye yer bağlılığı geliştirmelerini engellemiş ve onlarda Suriye’ye dönme ya da üçüncü bir ülkeye gitme isteğine yol açmış olabilir. Yapılan bu nitel çalışmayla söz konusu olasılıklardan hangisinin öne çıktığı, başka bir deyişle Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye karşı yer bağlılığı geliştirip geliştirmedikleri belirlenmek istenmiştir.

Bu çalışma keşifsel bir çalışmadır ve herhangi bir hipotez test edilmemiştir. Çalışmanın temel amacı Türkiye’deki Suriyeli mültecilerde yerin anlamlarını oluşturan etmenleri ve onların yer bağlılıklarını belirleyen sosyal psikolojik değişkenleri tespit etmektir. Bu değişkenler belirlenirken daha önce geliştirilen yerin anlamı modelleriyle ne kadar uyumlu oldukları da belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca örneklemin göç etmiş bir topluluk olması nedeniyle veriler kültürleşme ve uyum gibi bir takım sosyal psikolojik süreçler

açısından incelenmiştir. Bu amaçlar kapsamında Türkiye’de geçici koruma statüsünde ikamet etmekte olan Suriyeli mülteciler ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler esnasında katılımcıların Türkiye’de ve Suriye’de ikamet ettikleri süreler boyunca buldukları yere karşı geliştirdikleri duygusal bağlar üzerinde durulmuştur. Görüşmelerden elde edilen bulgulara geçmeden önce yer bağlılığı ve yerin anlamlarından söz etmek uygun olabilir.

Yer Bağlılığı ve Yerin Anlamları

İnsanın yerle kurduğu duygusal bağa yer bağlılığı denir (Shumaker ve Taylor, 1983; Werner ve Osmolovsky, 1993). Kavramın ilk ortaya çıkışı Bowlby’nin bağlanma kuramı ile meydana gelmektedir (Rubinstein ve Parmelee, 1992). Bowlby’e göre (1958) erken yaşam deneyimleri bağlanmayı ortaya çıkarır ve bireyler tüm yaşamları boyunca deneyimlerini erken yaşamlarındaki bağlanma biçimlerine göre şekillendirirler. Bununla ilişkili olarak da yer bağlılığı bireylerin duygusal bağlamda yer ile kurdukları ilişkilere odaklanır. Yer bağlılığı kavramı yer bağımlılığı ve yer kimliği kavramları ile yakından ilişkilidir (Akalin, 2020). Yer bağlılığının, yer kimliği ve yer bağımlılığı ile arasındaki kavramsal yakınlık yer üzerine gerçekleştirilen araştırmalarda teorik bir altyapı oluşturma konusunda birtakım karışıklıklara yol açabilmektedir (Relph, 2008). Bu karışıklıkların önlenmesi için bahsi geçen kavramların aydınlatılması önemli görülmektedir. Bu açıdan yer kimliği kişinin yeri benliğinin bir parçası olarak görmesidir (Proshansky, 1978). Yer bağımlılığı ise yere atfedilen değer yerin kullanışlı olmasıyla ilişkili olarak ölçülmesidir (Stokol ve Shumaker, 1981). Yer modelleri konusunda farklı araştırmacılar tarafından geliştirilen farklı modeller olsa da genel itibarıyla bu üç kavram bütün modellerde yer almaktadır. Örneğin Bonnes ve Secchiaroli (1995) tarafından geliştirilen tek boyutlu yer bağlılığı modelinde yer bağlılığının, yer kimliği ve yer bağımlılığı gibi diğer yer yapıları ile nasıl ilişkilendiği anlatılır. Yer bağlılığı yerle kurulan ilişkinin duygusal ve bireysel, yer bağımlılığı somut ve fiziksel, yer kimliği ise benlik ve sosyal çevre açısından anlam kazanan boyutlarına işaret eder (Bonnes ve Secchiaroli, 1995). Hernandez ve arkadaşları ise (2020) bu üç kavramı yer duygusunu ortaya çıkaran üç alt boyut olarak ele almıştır.

Relph’e göre (1976) fiziksel ortam, aktiviteler ve anlamlar yerin üç bileşenini oluşturur. Tuan (1977) üç bileşenden anlaşılması en zor olarak ‘anlamlar’a işaret eder. Yerin anlamları üzerine yapılan çalışmalar insan ile yer arasında kurulan ilişkinin ne şekilde oluştuğu, bünyesinde hangi etmenleri barındırdığı ve nasıl korunduğuna dair yapılan incelemeleri kapsamaktadır (Agnew, 1987; Gustafson, 2001; Sixmith, 1986). Agnew’e göre (1987) toplumsal ilişkilerin üretimi ve dönüşümü bir yerde gerçekleşmelidir. Yer üç unsuru bünyesinde barındırır: (I) Sosyal etkileşimin gerçekleştirildiği yer olarak mekân (locale), (II) bu etkileşimleri sınırlandırarak bir mekân ile çevreleyen yer olarak konum (location) ve (III) insanlar ve yer arasında ortaya çıkan bir bağlılık olarak yer duygusu (sense of place). Bir yerin anlam kazanması için bu üç unsur da devreye girmelidir. İçerisinde sosyal ilişkilerin gerçekleştiği (locale), coğrafi olarak yerleşik (location) ve insanlara bir yer duygusu bağışlayan (sense of place) yerler anlamlı yerlerdir (Agnew, 1987).

Yerin anlamları üzerine model geliştiren diğer bir kişi Sixmith, 1986 yılında Britanya’da bir grup üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada katılımcıların eve yükledikleri anlamları ele almıştır. Hem nitel hem nicel yöntemleri kullanarak gerçekleştirdiği çalışma sonucunda eve atfedilen 20 farklı anlam elde ederken bu anlamları üç ana kategori içerisine dâhil etmiştir: Kişisel, sosyal ve fiziksel. Sixmith ev modeli ile anlam, biçim ve etkinlik ile yerlerin farklı boyutları arasındaki bağlantıları ifade etme yollarını keşfederek bunlar arasındaki bazı doğrudan ve dolaylı ilişkileri dile getirmiştir. Buna göre, bir kişi için ev olan bir yerin bir başka kişi için ev olmamasını bireylerin bu üç fenomeni ne şekilde deneyimledikleri belirler. Örneğin, bazı

insanlar için ev dünyaya çıkıp daha sonra geri dönebilecekleri bir istikrar mekânı olarak deneyimlenmektedir. Diğerlerine göre ise evde olmak, belirli bir yerde güvenli ve rahat olmak anlamına gelmektedir (Sixsmith, 1986).

Yerin anlamları ile ilgili diğer bir model Gustafson'un 2001 yılında İsveç'te gerçekleştirdiği nitel çalışma sonucu elde ettiği modeldir. Gustafson farklı türdeki yerlerin insanlar için nasıl anlamlar içerdiğini ve insanların yerle kurdukları ilişkilerin niteliğini araştırmıştır. Farklı bölgelerdeki köy, kasaba ve şehirlerden farklı yaşam biçimlerine ve sosyal kimliğe sahip kişilerden oluşturduğu örneklem ile çalışan Gustafson katılımcılardan ilk olarak bütün ömürleri boyunca yaşadıkları yerleri yazmalarını istemiştir. Daha sonra katılımcılara bu yerlere olan bağlılıkları ve son olarak da bu yerlerin katılımcılar nezdinde hangi anlamları içerdiği, katılımcıların bu yerlere niçin az veya çok bağlı oldukları sorulmuştur. Elde edilen veriler sonucunda tüm anlamlar üç ana konu içerisine dâhil edilmiştir: Benlik, diğerleri ve çevre. Bu üç ana konu arasında üç kutuplu bir üçgen modeli oluşturan Gustafson bu üç ana konunun yeri anlamlandırırken birbirinden bağımsız olmadığını belirtmiştir. Örneğin benlik ve diğerleri arasında sosyal çevre ile kurulan iki boyutlu bir ilişki yer alırken bu ilişkinin hem benliği hem diğerlerini aydınlatan yanları vardır. Aynı iki boyutlu ilişki benlik-çevre ve çevre-diğerleri arasında da mevcuttur (Gustafson, 2001).

Yerin anlamları üzerine bahsi geçen yukarıdaki çalışmalar ışığında bu çalışmada Suriyeli Mültecilerin yer bağlılıkları gözden geçirilecektir. Nitel olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, örneklem göç eden Suriyeli mültecilerden oluşması nedeniyle daha önce de belirtildiği gibi, yer bağlılığı kültürleşme ve uyum süreçleri açısından da değerlendirilecektir. Bu doğrultuda aşağıda kısaca kültürleşme ve uyum değişkenlerinden söz edilmektedir.

Kültürleşme ve Uyum

Kültürleşme farklı uluslardan insanların bir arada yaşama ve karşılıklı uyum sağlama adına geçirdikleri süreçlerin bütünüdür (Berry ve ark., 2006). Sam'a göre (2006) iki farklı kültüre ait gruplar göç sebebi ile bir araya geldiklerinde kültürleşme kaçınılmazdır. Kültürleşme her iki grubun (hem ev sahibi grup hem de göç eden azınlık grup) değer ve davranışlarında bir değişime işaret eder (Saygın ve Hasta, 2018). Kültürleşme sürecinin göç eden azınlık üyeleri tarafından ele alınıp yorumlanmasına kültürleşme tutumları denir (Berry, 2001). Kültürleşme tutumları ise iki açıdan ele alınır: (I) Kültürel devamlılık ve (II) etkileşim ve iletişim. Kültürel devamlılık göç eden azınlık üyelerinin öz kültürlerini korumaya yönelik motivasyonlarına işaret eder. Etkileşim ve iletişim ise ev sahibi grup ile olan ilişkilerinin boyutunu belirler. Azınlık grup üyeleri için 4 tür kültürleşme tutumu mevcuttur: (I) asimilasyon (assimilation), (II) ayrılma (separation), (III) bütünleşme (integration) ve (IV) marjinalizmdir (marginalism) (Berry, 1997; 2009; Schmitz, 2001). Ev sahibi olan çoğunluk grubu ile özdeşleşmenin güçlü olduğu ve kültürel devamlılığı sürdürmeye yönelik motivasyonun az olduğu durumlarda asimilasyon durumu yaşanmaktadır. Bu durumun tersinin söz konusu olduğu durumlarda ise (kültürel devamlılığa yönelik motivasyon yüksek, etkileşim ve iletişim az) ayrılma yaşanmaktadır (LaFromboise ve ark., 1993; Phinney, 1991; Rowley ve ark., 1998). Hem kültürel devamlılığın korunması ve sürdürülmesine yönelik motivasyonun yüksek olduğu hem de etkileşim ve iletişimin var olduğu durumlarda bütünleşme yaşanırken her iki motivasyonun da az olduğu durumlarda marjinalizm söz konusu olmaktadır (Phinney, 1990; Ryder ve ark., 2000).

Uyum, göç eden azınlık grubu üyelerinin ev sahibi çoğunluk grubu üyelerinin beklentileri doğrultusunda hayatlarını tekrar düzenlemeleri durumudur (Sam, 2006). Azınlık grubu üyelerinin bireysel olarak deneyimledikleri kültürleşme sürecine işaret eden uyum kavramı psikolojik uyum ve sosyo-kültürel

uyum olmak üzere iki şekilde tecrübe edilmektedir (Berry ve ark., 2011; Ward ve Rana-Deuba, 1999). Sosyo-kültürel uyum azınlık grubu üyelerinin ev sahibi grubun düzenine uygun bir takım sosyal becerileri edinmeleri şeklinde gerçekleşir (Ward ve Kennedy, 1999). Psikolojik uyum ise bireyin kültürleşme sürecinde tecrübe ettiği her türlü psikolojik duruma işaret etmektedir (Berry, 1997). Göç tecrübesi bireyler için yer deneyimini zedeleyen ve farklılaştıran bir süreçtir. Bu kapsamda kültürleşme ve uyum aynı zamanda göç edilen yeni yerin farklı boyutlarını da kapsamaktadır. Yerin fiziksel, sosyal, işlevsel vb. tüm boyutları göç eden toplulukların kültürleşme ve uyum süreçlerini etkilemektedir. Çalışma kapsamında Suriye’den Türkiye’ye göç etmiş olan geçici koruma statüsündeki mültecilerin Türkiye’ye olan yer bağlılıkları düzeyi araştırılırken aynı zamanda bu kişilerin yaşadıkları göç deneyiminin kültürleşme ve uyum süreçleri ele alınacaktır. Göç tecrübesi bireyler için yer deneyimini zedeleyen ve farklılaştıran bir süreçtir.

Yöntem

Çalışma nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Örneklemdeki katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış, görüşmelerden elde edilen veriler nitel analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin toplanılması ve analiz edilmesine dair detaylı açıklamalar işlem bölümünde anlatılmıştır.

Katılımcılar

Çalışmanın örneklemini 12 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların yarısı erkek (6), diğer yarısı kadındır (6). Erkek ve kadın katılımcıların üçü 65 yaşından genç, üçü ise 65 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların yaş aralığı 24 – 76 olup yaş ortalaması 48,17’dir (SS = 20, 66). Katılımcılar Ankara’da ikamet etmektedir. Bununla birlikte katılımcıların en uzun süre yaşadıkları şehirler farklılaşmaktadır (Halep: 8; Şam: 1; Humus:1; Kamışlı:1; Tedmur:1). Katılımcıların yarısı Türkiye’de herhangi bir işte çalışmamışken diğer yarısı farklı meslekleri icra etmişlerdir (Döşemecilik: 2; Kuyumculuk: 1; Muhabirlik:1; Müezzinlik: 1; Öğrencilik: 1). Katılımcılardan Türkçe konuşma düzeylerini 9’lu Likert tipi bir ölçekte derecelendirmeleri istendiğinde 5 kişi hiç Türkçe konuşmadığını ifade ederken, 2 kişi 5 ve 1’er kişi de sırasıyla 3, 4, 6, 8, 9 seviyesinde Türkçe konuşabildiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların 6’sı medeni durumunu evli, 3’ü bekâr ve 3’ü de dul olarak belirtmiştir. Katılımcılar arasından 10 kişi Türkiye’de kendilerine yakın ikamet eden akrabalarının olduğunu söylemiştir. 7 kişi Suriye’de edindikleri arkadaşları ile iletişimlerini hala sürdürdüklerini ve 6 kişi de Suriye’deki komşuları ile hala görüştiklerini ifade etmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışma esnasında kullanılan veri toplama araçları bilgilendirilmiş onam formu, demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularıdır.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Bu formda araştırmanın amacı, kim tarafından gerçekleştirildiği ve katılımcıların hakları konusunda bilgiler yer almaktadır.

Demografik Bilgi Formu: Bu formda katılımcıların yaş, cinsiyet, en uzun süre ikamet ettikleri şehir ve Türkçe konuşma düzeylerini belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır. Formda ayrıca, katılımcıların Suriye’de geliştirdikleri akraba, arkadaş ve komşuluk ilişkilerinin sürüp sürmediğine dair bilgileri belirlemeye yönelik sorular da yer almaktadır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soru Formu: Bu form, katılımcıların yaşadıkları evlerin, mahallelerin ve şehirlerin fiziksel ve kültürel özelliklerini nasıl algıladıklarını ve yerli halkla kurdukları sosyal ilişkilerin

yapısı, yaşadıkları hayat koşullarından duydukları memnuniyet ve başka bir yerde yaşama isteklerini anlamaya yönelik yarı yapılandırılmış sorulardan oluşmaktadır.

İşlem

Çalışma gerçekleştirilmeden önce Ankara Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan gerekli etik izin belgesi alınmıştır. Katılımcılara kolay örnekleme ve kartopu örnekleme aracılığıyla ulaşılmış olup görüşmeler Ankara'da yaşayan Suriyeli mülteciler ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler esnasında katılımcılara yarı yapılandırılmış soru formunda bulunan sorular yöneltilmiş ve katılımcıların verdikleri cevaplar onların izni dâhilinde ses kaydına alınmıştır. Görüşmeler ileri düzeyde Arapça ve Türkçe bilen bir tercüman vasıtası ile gerçekleştirilmiştir. Ses kayıtları daha sonra yazı metnine dökülmüş ve Arapçadan Türkçeye tercüme edilmiştir. Kültürel ve dilsel farklılıklar göz önünde bulundurularak tercüme esnasında olabildiğince titiz bir süreç yürütülmüştür. Her bir kelimenin tercümesi gerçekleştirilirken özenle üzerinde durulmuş ve gerekli görülen yerlerde alanda yetkin sosyal psikologların öneri ve tavsiyeleri doğrultusunda işlemler gerçekleştirilmiştir. Ardından görüşmeler detaylı bir okumaya tabi tutulmuş ve sonrasında analiz işlemlerine başlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu elde edilen veriler tematik analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Tematik analiz, tematik kodlama tekniğini kullanarak anlamları temalaştırmaya yarayan ve yaygın olarak kullanılan nitel bir analiz yöntemidir (Braun ve Clarke, 2006). Analiz esnasında temaların belirlenmesinde Braun ve Clarke'ın önerdiği (2006) 6 temel ilke göz önünde bulundurulmuştur ve sırasıyla şu işlemler gerçekleştirilmiştir: Veriler detaylı ve tekrarlı bir okumaya tabi tutularak verilere aşına olunması sağlanmıştır. Formda yer alan sorulara verilen yanıtlardan nitel analize uygun olanlar arasından kodlar belirlenmiştir. Bu işlem esnasında olabildiğince fazla kod belirlenmeye çalışılmış ve birbiriyle ilişkili kodlar bir araya getirilerek alt temalar belirlenmiştir. Ardından alt temalar gözden geçirilmiş, sadeleştirme ve detaylandırma işlemleri ile üst temalar belirlenmiştir.

Bulgular

Yarı yapılandırılmış soru formunda 19 soru bulunmakla birlikte sorular birbirleriyle bağlantılı alt sorulara bölünmektedir. Nitel veri analizi sonucunda elde edilen kodlar ve bu kodlara ait frekans sayıları her soru için ayrı olarak ele alınmıştır.

Öncelikle katılımcılara Türkiye'ye gelmeden önce yaşadıkları şehrin neresi olduğu sorulmuştur. Katılımcıların 9'u daha önce Halep'te yaşadığını, diğer 3 katılımcı ise Şam, Humus ve Kamışlı şehirlerinde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu soru ile bağlantılı olarak "(Türkiye'ye gelmeden önce) yaşadığınız şehrin fiziksel özelliklerinden bahseder misiniz?" sorusu sorulmuştur. Katılımcıların geçmişte kaldıkları evi tarif ederken başvurdukları ifadeler genel olarak iki kategoride yoğunlaşmaktadır: (1) Duygusal ifadelerin dışavurumu ve (2) Fiziksel özelliklere vurgu. Bu iki kategori 'Duygusal' ve 'Fiziksel' olmak üzere iki üst tema olarak belirlenmiştir. 'Duygusal' üst temasının herhangi bir alt teması bulunmamaktadır ve komşuluk ilişkilerine, otobiyografik anılara ve duygusal deneyimlere yapılan vurguları içermektedir (örn., 'Ailemle güzel anlar yaşadığım bir şehirdi.' [Kadın/25]). 'Fiziksel' üst temasının kapsadığı üç farklı alt tema belirlenmiştir: (1) Estetik (2) Tanımlayıcı/Nötr ve (3) İşlevsel. 'Estetik' alt temasında yer alan ifadeler yerin güzelliğine dair yapılan vurguları içermektedir (örn., 'Güzel bir şehirdi.' [Kadın/30]). 'Tanımlayıcı/Nötr' alt teması yeri tanımlarken herhangi bir öznel yargıya başvurmadan kullanılan ifadeleri içermektedir (örn.,

‘Gelişmekte olan bir şehirdi.’ [Kadın/21]). Son olarak ‘İşlevsel’ alt teması ise yerin altyapısı ve kullanılabilirliği ile ilgili ifadelerden oluşmaktadır (örn., ‘Belediyeler iyi çalışıyordu.’ [Erkek/65]).

Katılımcılar bir önceki soru ile bağlantılı olan ‘Yaşadığınız şehri, içerisinde yaşarken sever miydiniz?’ sorusuna istisnasız bir şekilde ‘Seviyordum’ yanıtını vermiştir. Yine katılımcılara bağlantılı bir şekilde ‘Niçin seviyordunuz/sevmiyordunuz?’ sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar çerçevesinde iki üst tema belirlenmiştir: (1) Duygusal ve (2) İşlevsel. ‘Duygusal’ üst teması üç alt temayı kapsamaktadır: (1) Otobiyografik (2) Duygusal Tanımlama ve (3) Sosyal. ‘Otobiyografik’ alt teması yer ile kurulan duygusal ilişkinin kişisel tarih üzerinden anlatıldığı ifadeleri kapsamaktadır (örn., ‘En güzel zamanlarımı orada geçirdim.’ [Erkek/24]). ‘Duygusal Tanımlama’ alt teması yerin duygusal içerikli niteliklerini belirten ifadelerden oluşmaktadır (örn., ‘Dönmek istediğim bir yer.’ [Erkek/36]). ‘Sosyal’ alt teması yer üzerinde kurulan toplumsal ilişkilere atıf yapan ifadeleri içermektedir (örn., ‘Arkadaşlıklarımın olduğu yerdii.’ [Kadın/25]). İşlevsel üst temasının ise herhangi bir alt teması bulunmamakla birlikte yerle kurulan duygusal ilişkide şehrin kullanışlı olmasının önemine ve bireysel refaha yapılan vurgunun yer aldığı ifadeleri içermektedir (örn., ‘Vakit geçirebileceğin güzel yerlerin olduğu güzel bir şehirdi.’ [Erkek/65]).

Katılımcılara daha sonra ‘Türkiye’ye gelmeden önce yaşadığınız evin fiziksel özelliklerinden bahseder misiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar göz önünde bulundurulduğunda 3 tema belirlenmiştir: (1) Fiziksel, (2) işlevsel ve (3) duygusal. Fiziksel teması yaşanan yerin somut özelliklerinden bahseden yanıtlardan oluşmaktadır (örn., ‘Evimiz iki katlıydı. Her birimizin odaları ayrıydı. Mutfak ve salon iç içeydi. İçerisinde havuz olan bir avlu vardı. Üçgen şeklinde pencereler vardı. Küçük bir balkonumuz vardı. Hem ön bahçemiz hem arka bahçemiz vardı. Bahçemizde meyve ağaçları vardı.’ [Kadın/25]). İşlevsel teması yerin kullanılabilirliğine dair ifadeleri altında toplamaktadır (örn., ‘Damım vardı, mangal bile yapardım orada.’ [Erkek/65]). Son olarak duygusal teması ise yerin katılımcılarda birtakım duyguları (güzellik, mutluluk, aidiyet) uyandırdığına işaret eden ifadeleri belirtmektedir (örn., ‘Mutlu hissettiren bir evdi’ [Erkek/65]).

Katılımcılardan 11’i bir önceki soru ile bağlantılı olarak sorulan ‘Yaşadığınız evi, içerisinde yaşarken sever miydiniz?’ sorusuna ‘severdim’ yanıtını verirken 1 tane katılımcı bu soruyu ‘hem severdim hem sevmezdim’ diye yanıtlamıştır. Yine bu soru ile bağlantılı olarak katılımcılara ‘(Yaşadığınız evi, içerisinde yaşarken) niçin severdiniz/sevmezdiniz?’ sorusu sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri yanıtlar çerçevesinde 2 üst tema belirlenmiştir: (1) Fiziksel ve (2) Fiziksel olmayan. Fiziksel temasının herhangi bir alt teması olmamakla birlikte yerle kurulan duygusal ilişkinin evin dışsal özelliklerine yapılan vurgu ile ifade edildiği yanıtları içermektedir (örn., ‘Küçük bir evdi.’ [Erkek/36]). Fiziksel olmayan üst teması altında ise 3 farklı alt tema belirlenmiştir: (1) Duygusal, (2) otobiyografik ve (3) aile ve komşuluk. Duygusal teması yerin katılımcıda birtakım duyguları uyandırdığını belirten ifadeleri içermektedir (örn., ‘Rahat hissettiren bir evdi.’ [Kadın/65]). Otobiyografik alt teması ise yerin katılımcının kişisel tarihinde bir anlam ifade ettiğini belirten yanıtlardan oluşmaktadır (örn., ‘Büyüdüğüm evdi.’ [Kadın/21]). Son olarak aile ve komşuluk alt teması ise katılımcının yere, yakın sosyal çevresi ile kurduğu ilişkiler sonucunda bir anlam atfettiği ifadeleri barındırmaktadır (örn., ‘Çevresinde çok güzel insanlar yaşardı.’ [Erkek/65]).

Katılımcılara sorulan ‘‘Türkiye’ye gelmenizden itibaren kaldığınız şehirleri ve taşınma serüveninizi anlatır mısınız?’’ sorusuna verilen yanıtlardan yola çıkılarak elde edilen temalar iki şekildedir: (1) Zorluk ve (2) Nötr. Zorluk temasına ait herhangi bir alt tema tespit edilmemiştir ve bu tema katılımcıların Suriye’den geliş sürecinden bahsederken yaşadıkları sıkıntılara değinen ifadelerden oluşmaktadır (örn., ‘Dil öğrenmek zordu.’ [Kadın/25]). Nötr temasında da herhangi bir alt tema belirlenmemiştir ve bu temayı oluşturan ifadeler geliş sürecinde hangi şehirlerde kaldığına dair öznel bir yargı içermeyen betimleyici bilgilerdir (örn., ‘Önce Rakka’ya gittik, ardından Azez’e. Daha sonra bir gece orada konakladık ve bir araba bizi Türkmen Dağı’na

getirdi. Oradan bir kişi bizi gizli bir şekilde Kilis'e getirdi ve daha sonra da Ankara'ya geldik.' [Kadın/65]). Son olarak bir katılımcı bu süreçten bahsederken 'İlk zamanlar mutluydum' ifadesine başvurmuştur. Bu ifade bireysel bir tecrübenin duygusal dışavurumu şeklinde değerlendirilse de diğer katılımcılardan benzer frekanslar elde edilemediğinden dolayı herhangi bir tema altına işlenmemiştir.

Bu soru ile bağlantılı olarak sorulan katılımcıların göç etme sürecinde kamplarda kalıp kalmadıklarına dair soruya verilen yanıtlarda 10 katılımcı kamplarda kalmadığını belirtirken 1 katılımcı sığınmacı kamplarında bir süre kaldığını ifade etmiştir. 1 katılımcı ise Suriye'de zaten kamplarda doğup büyüdüğünü (Suriye'deki Filistin mülteci kamplarında) ancak Suriye'den Türkiye'ye göç etme sürecinde kamplarda kalmadığını belirtmiştir. Bu sorularla bağlantılı olarak sorulan 'Türkiye'de yaşadığımız şehrin fiziksel özelliklerinden bahseder misiniz?' sorusuna katılımcıların verdikleri yanıtlar çerçevesinde iki tema belirlenmiştir: (1) İşlevsel ve (2) tanımlama. İşlevsel temasını içeren ifadeler şehrin kullanılabilirliğine işaret eden ifadeleri barındırmaktadır (örn., 'Yollar düzgün. Ulaşım rahat. Kendi kendime her yere gidip gelebiliyorum' [Kadın/65]). Tanımlayıcı teması ise şehri bir takım öznel ve nesnel yargılar kullanarak betimleyen ifadelerle yer vermektedir (örn., 'Ankara harika bir şehir.' [Erkek/40]).

Önceki soru ile bağlantılı olarak sorulan 'Türkiye'de yaşadığımız şehri seviyor musunuz?' sorusuna katılımcıların hepsi 'seviyorum' yanıtını vermiştir. Ek olarak daha önce İstanbul'da yaşayan bir katılımcı ve ailesi Siirt'te yaşayan diğer bir katılımcı bu şehirleri sevmediklerini ifade etmişlerdir. Bu soru ile bağlantılı olarak sorulan '(Türkiye'de yaşadığımız şehri) niçin seviyor/sevmiyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtlar çerçevesinde (1) işlevsel, (2) sosyal, (3) estetik ve (4) refah temaları belirlenmiştir ve bu temalara ait alt temalar tespit edilememiştir. İşlevsel teması katılımcıların yeri altyapısı ve bir takım kullanışlı özelliklerinden (gezilecek yerlerin çok olması, iş imkanlarının bulunması vb.) dolayı sevdiklerine işaret eden ifadelerden oluşmaktadır (örn., 'Ankara'da yapacak çok fazla şey var.' [Kadın/25]). Sosyal teması katılımcıların yeri sosyal yaşantılarına yaptığı katkıdan dolayı sevdiğini ifade eden kodları barındırmaktadır (örn., 'Burada evlendim' [Kadın/21]). Estetik teması katılımcıların yeri onlarda uyandırdığı birtakım duygulardan dolayı sevdiklerine işaret eden ifadeleri içermektedir (örn., 'Burada vakit geçirmek hoşuma gidiyor.' [Kadın/25]). Son olarak refah teması katılımcıların şehri sevme sebeplerinden bahsederken şehrin güvenliğine ve maddi olanaklarına değindikleri ifadelerden oluşmaktadır (örn., 'İhtiyaç duyduğumuz bütün imkanlar var, güvenli bir şehir ve gençlere iş var.' [Kadın/65]).

Katılımcılara yöneltilen 'Türkiye'de yaşadığımız evin fiziksel özelliklerinden bahseder misiniz?' sorusuna verilen yanıtlardan yola çıkılarak herhangi bir alt teması bulunmayan 2 tema belirlenmiştir: (1) İşlevsel ve (2) nötr/tanımlama. İşlevsel teması yerin konumuna veya kullanılabilirliğine dair farklı özelliklerine değinen ifadeleri içermektedir (örn., 'Camiye yakın bir ev.' [Erkek/65]). Nötr/tanımlama teması katılımcıların yerden bahsederken öznel yargıya başvurmaksızın ifade ettikleri betimleyici cümlelerden oluşmaktadır (örn., 'Yeni taşındığım bir ev.' [Kadın/30]). Bu soruyla bağlantılı olarak sorulan 'Evin ısınma veya sizi rahatsız eden başka bir problemi var mı?' sorusuna katılımcıların 9'u evin ısınma veya herhangi bir problemi olmadığını belirtmişlerdir. 2 katılımcı evin ısınma problemi olduğunu ve 1 katılımcı da ısınmanın çok pahalı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu soru ile bağlantılı olarak sorulan 'Yaşadığımız evi seviyor musunuz?' sorusuna katılımcıların 11 tanesi seviyorum cevabını vermiştir. Bu iki soruya verilen yanıtlardan herhangi bir tema belirlenmemiştir. Bu sorularla bağlantılı olarak katılımcılara yöneltilen 'Yaşadığımız evi niçin seviyorsunuz/sevmiyorsunuz?' sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda belirlenen temalar şu şekildedir: (1) İşlevsel, (2) sosyal ve (3) duygusal. Bu temalara ait herhangi bir alt tema bulunmamaktadır. İşlevsel teması yerin bir takım kullanışlı özelliklerinden dolayı sevildiğine/sevilmediğine işaret eden yanıtları barındırmaktadır (örn., 'Eve yakın bir park var ve ulaşımı kolay.' [Kadın/30]). Sosyal teması yerin bireyin

sosyal gereksinimlerine cevap vermesi bakımından ele alındığı ifadeleri içermektedir (örn., ‘Akrabalarımıza yakınız.’ [Erkek/24]). Son olarak duygusal teması yerin bireyde meydana getirdiği birtakım duyguların (aidiyet, güzellik vb.) orasının sevilmesinde rol oynadığına işaret eden ifadeleri kapsamaktadır (örn., ‘Ev benim için en özel alan aslında, en gerçek yerin ev olur.’ [Erkek/36]).

Katılımcılara yöneltilen ‘Türkiye’ye karşı duygusal bir bağlılık geliştirdiğinizi düşünüyor musunuz?’ sorusuna katılımcıların 9’u evet, 3’ü ise hayır yanıtını vermiştir. Bağlantılı olarak sorulan ‘Yanıtınız “evet” ise bu duygusal bağlılık Türkiye’ye gelişinizin üzerinden ne kadar zaman sonra oluşmaya başladı?’ sorusuna ve bir önceki soruya ait herhangi bir tema belirlenmemiştir. Katılımcılara yöneltilen ‘Türkiye’deki komşularınızla (yerli halktan olan) ilişkileriniz nasıl?’ sorusuna dair üç farklı tema belirlenmiştir: (1) Olumlu ilişkiler, (2) ilişkinin yokluğu ve (3) hem olumlu hem olumsuz ilişkiler. Bu üç temanın herhangi bir alt teması bulunmamaktadır. Olumlu ilişkiler teması katılımcıların Türkiye’deki yerli halk hakkındaki müspet kanaatlerini içermektedir (örn., ‘Görüşüyoruz sürekli misafirlğe gidiyoruz ve onlar da bize geliyorlar. Onlarla iletişimimizde bir problem yok.’ [Kadın/25]). İlişkinin yokluğu teması Türkiye’deki yerli halka karşı olumlu veya olumsuz herhangi bir kanaatin dile getirilmediği yanıtları barındırmaktadır (örn., ‘Türk komşularıyla bir ilişkim yok, kendi halimdeyim.’ [Kadın/30]). Hem olumlu hem olumsuz ilişkiler teması ise her iki anlamda karışık kanaatleri içeren yanıtları altında toplamaktadır (örn., ‘Bir elin parmakları bile aynı değildir. O yüzden burada da çeşit çeşit insan var. İyiler de kötüler de var.’ [Erkek/25]).

Katılımcılara bir önceki soru ile bağlantılı olarak yöneltilen ‘Çocuklarınızın arkadaşlıklarından hiç endişelendiğiniz oluyor mu?’ sorusuna verilen yanıtlar çerçevesinde oluşturulan temalar şu şekildedir: (1) Korku ve (2) Olumlu. Bu iki temanın herhangi bir alt teması bulunmamaktadır. Korku teması katılımcıların bahsi geçen konu ile ilişkili birtakım endişelerini dile getirdikleri yanıtları içermektedir (örn., ‘Çocuklarımıza kimse sataşmasın diye okul çıkışında kapıda bekliyoruz.’ [Erkek/65]). Olumlu teması katılımcıların çocuklarının yerli halktan insanlarla kurdukları arkadaşlık ilişkilerinden duydukları memnuniyeti dile getirdikleri ifadelerden oluşmaktadır (örn., ‘Hayır, tam aksine mutlu oluyorum’ [Kadın/30]). Katılımcıların 4’ü çocuğunun olmadığını ifade etmiştir. Bu yanıt için herhangi bir tema oluşturulmamıştır.

Bir önceki soru ile bağlantılı olarak sorulan ‘Ankara’nın Sıteler semtinde yaşanan (Suriyelerin evlerinin ve dükkânlarının taşlanması vb.) gibi hadiseler size neler hissettirdi?’ sorusuna verilen yanıtlardan yola çıkılarak 3 tema belirlenmiştir: (1) Korku/kaygı, (2) ırkçılık ve (3) anlamsızlık. Bu temaların herhangi bir alt teması bulunmamaktadır. Korku/kaygı teması katılımcıların bu hadiselerden dolayı yaşadıkları korku deneyimlerine işaret eden yanıtları içermektedir (örn. ‘Gerildik ve korktuk. Ben 15 gün evimden çıkmadım.’ [Erkek/65]). İrkçılık teması yaşanan hadiseleri toplumsal kimlik temelinde değerlendiren ifadeleri barındırmaktadır (örn., ‘Saldırganlar ırkçı insanlardı ve Türk halkının genelini yansıtmıyorlardı’ [Erkek/24]). Anlamsızlık teması ise yaşanan hadiselerin ne için yaşandığına anlam verilemediğini ifade eden yanıtlardan oluşmaktadır (örn., ‘Şaşkına döndük, zarar gören insanların hiçbirinin bir suçu yoktu.’ [Erkek/65]).

Bir önceki soru ile bağlantılı olarak sorulan ‘Hadiselerden sonra bazı fikirlerinizde değişimler oldu mu? (Örn; Türkiye’de artık yaşamak istemiyorum gibi)’ sorusuna verilen yanıtlardan herhangi bir tema belirlenmemiştir. Ardından katılımcılara yöneltilen ‘Türkiye’de daha farklı bir şehirde yaşamak ister miydiniz?’ sorusuna katılımcıların 8’i olumsuz yanıt vermiştir. Bu soruya ait herhangi bir tema belirlenmemiştir. Soruyu ‘Türkiye’de başka bir şehirde yaşamak isterdim’ olarak yanıtlayan 4 katılımcıdan 2’si bu şehri ‘İstanbul’ olarak belirtirken bir katılımcı ‘Adana’ ve bir katılımcı da ‘Daha güvende olacağımız herhangi bir şehir’ olarak ifade etmiştir. Bu soru ile bağlantılı olarak yöneltilen ‘Niçin (Türkiye’de daha farklı bir şehirde yaşamak istersiniz/istemeyirsiniz)?’ sorusuna verilen yanıtlar çerçevesinde belirlenen temalar şu şekildedir: (1) İşlevsel, (2) refah, (3) sosyal ve (4) estetik/duygusal. Tespit edilen temalara ait alt temalar

bulunmamaktadır. İşlevsel teması şehrin daha kullanışlı yanlarının şehir tercihinde etkili olduğunu ifade eden yanıtları içermektedir (örn., ‘İstanbul’da daha fazla imkân olduğu için İstanbul’a gidebilirim.’ [Kadın/65]). Refah teması altında katılımcıların hak, özgürlük ve güvenlik kaygılarının tercihlerinde belirleyici olduğuna işaret eden yanıtlar toplanmaktadır (örn., ‘Kısıtlanmak istemiyorum. Kıyafetlerimi ve düşüncelerimi kimsenin kısıtlamasını istemem. Burası neresiyse özgür olduğum o yerde yaşamak isterim’ [Kadın/25]). Sosyal temasının altında katılımcıların şehir tercihinde sosyal ilişkilerin belirleyici olduğunu gösteren ifadeler bulunmaktadır (örn., ‘Burada bir çevrem oluştu. Çok sevdiğim insanlarla tanıştım.’ [Kadın/30]). Estetik/duygusal teması katılımcılarda güzellik ve sevgi duygularını uyandıran şehirleri tercih ettiklerine işaret eden yanıtları kapsamaktadır (örn., ‘Çünkü İstanbul çok güzel bir şehir. İsmi bile güzel’ [Erkek/24]).

Katılımcılara yöneltilen ‘Bulduğunuz şehirde farklı bir mahallede/mıntıkada yaşamak ister miydiniz?’ sorusuna katılımcıların yarısı (6) ‘evet’ yanıtını vermiştir. Bu soruya ait herhangi bir tema belirlenmemiştir. Bu soru ile bağlantılı olarak sorulan ‘Niçin (Bulduğunuz şehirde farklı bir mahallede/mıntıkada yaşamak istersiniz/istemezsiniz)?’ sorusuna verilen yanıtlardan yola çıkılarak tespit edilen temalar şu şekildedir: (1) İşlevsel, (2) duygusal ve (3) sosyal. İşlevsel teması altında yaşanan yerin kullanışlı olmasının bir tercih sebebi olduğunu belirten yanıtları toplamaktadır (örn., ‘Burası merkezi ve iş yerime çok yakın’ [Erkek/40]). Duygusal teması yer tercihini duygu uyandıran kavramlarla ifade eden yanıtları içermektedir (örn., ‘Burası çok farklı ve özel bir semt benim için. Ben ona benziyorum o da bana benziyor.’ [Erkek/36]). Sosyal teması ise bireyin sosyal çevresinin yer tercihinde etkili olduğunu belirten yanıtları barındırmaktadır (örn., ‘Çünkü çevremiz burada, bütün akrabalarımız burada ve bu bizim için büyük bir nimet.’ [Kadın/65]).

Katılımcılara yöneltilen ‘Bulduğunuz şehirde hangi tarihi yerleri ziyaret ettiniz?’ sorusuna verilen yanıtlardan herhangi bir tema belirlenmemiştir. Bu soru ile bağlantılı olarak sorulan ‘En çok nerede vakit geçirmeyi seviyorsunuz?’ sorusuna verilen yanıtlar göz önünde bulundurulduğu zaman evde vakit geçirmekten hoşlanan katılımcı sayısının fazlalığı çarpıcı olsa da bu soruya ait herhangi bir tema belirlenmemiştir. Bu soru ile bağlantılı olarak sorulan ‘Ankara’ya ne sıklıkla gezersiniz?’ sorusu için de herhangi bir tema belirlenmemiştir. Katılımcılara yöneltilen ‘Türkiye’de yaşadığınız hayat koşullarından memnun musunuz?’ sorusuna verilen yanıtlar çerçevesinde herhangi bir tema belirlenmemiştir. Bu soru ile bağlantılı olarak sorulan ‘Suriye’de olsaydınız daha iyi hayat koşullarına sahip olabileceğinizi düşünüyor musunuz?’ sorusunu katılımcıların 7’si ‘hayır’ olarak yanıtlamıştır. Bu soruya dair bir tema belirlenmemiştir. Bir önceki soruyla bağlantılı olarak sorulan ‘Niçin (Suriye’de olsaydınız daha iyi /daha kötü hayat koşullarına sahip olabileceğinizi düşünüyorsunuz)?’ sorusuna verilen yanıtlar göz önünde bulundurulduğunda 3 tema ön plana çıkmaktadır: (1) Güvenlik, (2) kimlik ve (3) işlevsellik. Güvenlik teması doğrudan veya dolaylı olarak kişilerin canları veya malları ile ilgili kaygılarını belirten ifadeleri içermektedir (örn., ‘Sonuçta orada devam eden bir savaş var.’ [Kadın/30]). Kimlik teması katılımcıların sosyal kimlik olarak yer aidiyetlerini ön planda tuttıkları ifadeleri içermektedir (örn., ‘Herkes vatanına dönmek ister. Burada çok dağıldık, orada daha bir arada duruyorduk.’ [Kadın/65]). İşlevsellik teması yerin kullanılabilirliğine yapılan vurgu ifadelerini barındırmaktadır (örn., ‘Orada kendi işim vardı, üç tane torna tezgâhım vardı, arabam vardı.’ [Erkek/65]).

Katılımcılara Suriye’ye olan yer bağlılıklarını doğrudan ölçümlenmeyi amaçlayan ‘‘Suriye’de savaş sona erdiği takdirde geri dönmek ister misiniz?’’ sorusu yöneltilmiştir. 10 katılımcı bu soruya ‘evet, geri dönmek isterim’ yanıtını vermiştir. Bir katılımcı bu soruyu ‘‘hem evet hem hayır’’ ve bir katılımcı da ‘‘geri dönmek istemem’’ şeklinde yanıtlamıştır. Bu soruya ilişkin herhangi bir tema çıkarılmamıştır. Bu soru ile bağlantılı olarak sorulan ‘‘Niçin (Suriye’de savaş sona erdiği takdirde geri dönmek ister/istemezsiniz)?’’ sorusuna verilen yanıtlar 3 tema etrafında yoğunlaşmaktadır: (1) Kimlik/aidiyet, (2) işlevsel ve (3) mecburiyet.

Kimlik/aidiyet teması altında toplanan yanıtlar Suriye ile kurulan yer bağlılığının birtakım duygusal aidiyetler üzerinden inşa edildiğine işaret etmektedir (örn., ‘Her insan illa ki bir gün doğup büyüdüğü yere dönmek ister. Suriye’ye olan ve hala devam eden bağlılığımdan dolayı dönmek isterim bir gün.’ [Kadın/25]). İşlevsel teması yaşanan yerin kullanışlılığının verilen yanıtlarda göz önünde bulundurulduğu ifadeleri içermektedir (örn., ‘Suriye’ de hiçbir şey kalmadı çünkü. Neyimiz varsa kaybettik. Nerede yaşayacağım ki. Hiçbir (altyapı vs.) imkân yok.’ [Kadın/65]). Mecburiyet teması ise bu tercihin kendi kararları sonucu olmadığını ifade eden yanıtları içermektedir (örn., ‘Çevremizdeki herkes giderse biz de gideriz.’ [Kadın/65]).

Katılımcılara Suriye’ye olan yer bağlılıklarını doğrudan ölçümlemeyi amaçlayan bir diğer soru olarak ‘Farklı yerlere gitmek zorunda kalmasaydınız (örn., hiç savaş çıkmasaydı) ömrünüz boyunca Suriye’de yaşamak ister miydiniz?’ sorusu sorulduğunda istisnasız tüm katılımcılar ‘Evet’ yanıtını vermiştir. Bu soruya ilişkin bir tema çıkarılmamıştır. Bu soru ile bağlantılı olarak sorulan ‘Niçin (Farklı yerlere gitmek zorunda kalmasaydınız (örn., hiç savaş çıkmasaydı) ömrünüz boyunca Suriye’de yaşamak isterdiniz?)’ sorusuna katılımcılar tarafından verilen yanıtlar ele alındığında 3 tema tespit edilmiştir: (1) Güvenlik/refah, (2) kimlik/aidiyet ve (3) duygusal. Güvenlik/refah teması katılımcıların algıladıkları birtakım tehditlere karşı sahip oldukları güvenlik ve refah kaygılarını dile getirdikleri yanıtları içermektedir (örn., ‘Kesinlikle. İyiydik orada. Orada kötü bir şey yaptığımda Halit olarak yargılıyorlardı beni ama burada kötü bir şey yaptığımda Suriyeli olarak etiketliyorlar. Ben bana bir şey yakıştırmalarını istemiyorum.’ [Erkek/36]). Kimlik/aidiyet teması katılımcıların sosyal aidiyetlerini ön plana çıkardıkları yanıtları içermektedir (örn., ‘Kovulduk resmen kendi ülkemizden. Orada çocuklarımızla, akrabalarımızla, komşularımızla bir aradaydık.’ [Kadın/65]). Duygusal teması ise katılımcıların duygu eşliğinde estetik kaygılarını belirttikleri yanıtları içermektedir (örn., ‘Suriye yeryüzündeki cennet gibi benim için, oradan daha güzel bir yer yok.’ [Erkek/24]). Katılımcılara sorulan ‘Suriye ile ilgili haberlerin paylaşıldığı sosyal medya hesaplarını takip ediyor musunuz?’ sorusuna katılımcıların 6’sı ‘evet’ yanıtını verirken 6’sı bu soruyu ‘hayır’ diye cevaplamıştır. Bu soruya ilişkin herhangi bir tema oluşturulmamıştır. Bu soru ile bağlantılı olarak ardından sorulan ‘Yanıtınız “evet” ise hangi sıklıkla?’ sorusuna, bir önceki soruya evet diyen 6 katılımcının 4’ü ‘her gün’, kalan 2 katılımcı ise ‘ara sıra’ yanıtını vermiştir. Bu soruya ilişkin herhangi bir tema belirlenmemiştir. Daha sonra katılımcılara ‘Şu anda size bir imkân verilse Avrupa’ya ya da başka bir yere gitmek ister misiniz?’ sorusu yöneltilmiştir. 10 katılımcı bu soruyu ‘hayır’ olarak yanıtlarken 2 katılımcı ‘evet’ demiştir. Bu soru ile bağlantılı olarak sorulan ‘Niçin (Şu anda size bir imkân verilse Avrupa’ya ya da başka bir yere gitmek istersiniz/istemezsiniz?)’ sorusuna verilen yanıtlar göz önünde bulundurulduğunda 2 tema belirlenmiştir: (1) İşlevsel ve (2) sosyo-duygusal. İşlevsel teması yer ile ilişkili bireylerin güvenlik, refah ve kullanışlılık kaygılarını dile getirdikleri yanıtları içermektedir (örn., ‘Kanada’da yaşamak isterim. Sanayinin geliştiği, dünyanın en büyük 5 ülkesinden birisi. Gelişmiş bir ülke. Sağlık sistemi ve ilaçlara ulaşım çok kolay. Sağlık sistemi gelişmiş ve benim hasta bir çocuğum var. Ve tedavisinin orada aksamayacağını düşünüyorum.’ [Erkek/40]). Sosyo-duygusal teması ise katılımcıların sosyal aidiyetlerini ve estetik tercihlerini ön planda tuttuklarına işaret eden yanıtları barındırmaktadır (örn., ‘Burası bir İslam ülkesi ve burada yaşamayı tercih ederim. Ezanı duyduğum bir yerde yaşamayı tercih ederim.’ [Erkek/65]).

Bir önceki soru ile bağlantılı olarak sorulan ‘Şunlar olsaydı Türkiye’den ayrılmak istemezdim’ dediğiniz şeyler var mı?’ sorusuna katılımcıların 9’unun verdiği ‘yoktur’ yanıtı için herhangi bir tema belirlenmemiştir. Bu yanıtın haricinde verilen yanıtlar göz önünde bulundurulduğunda bir tema belirlenmiştir: İşlevsel teması. İşlevsel teması bir takım hayat standartlarının ön plana alındığı yanıtları içermektedir (örn., ‘Buradan kovulmadıkça gitmek istemem açıkçası. Ama hayat şartlarımız daha da zorlaşırsa bir arayışa girebilirim.’ [Kadın/21]).

Katılımcılara sorulan “Çocuklarınızı nerede büyütmek istersiniz?” sorusuna katılımcıların 4’ü “Türkiye”, 4’ü “Suriye”, ve 2’si “hem Türkiye hem Suriye” yanıtını vermişlerdir. Katılımcılardan biri “Kanada” yanıtını verirken bir katılımcı ise çocuğunun olmadığını söylemiştir. Verilen yanıtlardan herhangi bir tema oluşturulmamıştır. Bir önceki soru ile bağlantılı olarak sorulan “Niçin çocuklarınızı ...’da büyütmek istersiniz?” sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde soruya ait 3 tema belirlenmiştir: (1) Sosyo-duygusal, (2) refah ve (3) demokratik hak. Sosyo-duygusal teması katılımcıların aidiyetlerini ve estetik kaygılarını ön planda tuttıkları yanıtlara işaret eder (örn., ‘Benim gittiğim yollardan gitmelerini isterdim, benim gördüğüm şeyleri onlar da görsünler.’ [Erkek/36]). Refah teması katılımcıların çocuklarını büyütmek istedikleri ülkeyi ekonomik ve güvenlik gibi kaygılara göre tercih ettiklerine işaret eden yanıtları içermektedir (örn., ‘Çünkü burası (Türkiye) güvenli bir ülke’ [Kadın/65]). Demokratik hak teması ise katılımcıların insan hakları kapsamındaki değerleri ön planda tuttıklarını ifade eden yanıtları barındırmaktadır (örn., ‘Onların özgür olabileceği bir yer olduğunu düşündüğüm için. Düşüncelerini veya hayatlarını kısıtlamayacak şekilde burada (Türkiye’de) yaşayabileceklerine inanıyorum.’ [Kadın/25]).

Katılımcılara yöneltilen “Türkiye’de yaşadığınız en güzel deneyimler neler?” sorusuna verilen yanıtlar göz önüne alındığında soruya ait üç farklı tema belirlenmiştir: (1) Kişisel gelişim, (2) işlevsel ve (3) sosyal. Kişisel gelişim teması bireylerin kazandıkları yeni tecrübeleri değerli olarak gördükleri yanıtlara işaret etmektedir (örn., ‘Daha önce bilmediğim bir iş öğrendim. Ben terziyim ama mobilya işini de burada öğrenmiş oldum yani bir zanaat edindim.’ [Erkek/40]). İşlevsel teması altında katılımcıların kullanışlı gördükleri birtakım fırsatları değerli olarak nitelendirdikleri yanıtları içermektedir (örn., ‘Çok şükür başarılı ameliyatlara geçirdim. Üç tane ameliyat oldum vücudumun farklı yerlerinden. Doktorlar ve hemşireler çok iyiydi.’ [Kadın/65]). Sosyal teması ise katılımcıların yanıtlarında toplumsal ilişkileri ön plana çıkardıkları ifadeleri barındırmaktadır (örn., ‘Tanımış olduğum insanlarla muhabirlik zamanlarımda hoş vakit geçiriyordum.’ [Erkek/36]).

Katılımcılara yöneltilen “Türkiye’de yaşadığınız en kötü deneyimler neler?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 2 tema elde edilmiştir: (1) Kimlik ve (2) bireysel. Kimlik teması sosyal aidiyetlerini ön planda tuttıkları yanıtları içermektedir (örn., ‘Ankara’ya geldiğimde ilk iki yıl çok kötüydü. O zamanlar olaylar vardı, yeni başlamıştı. Psikolojik olarak çok kötüydüm. Ben Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi’nde okuyordum ve o zaman ilk kez bir ırkçılıkla karşılaşmıştım. Şu anda bir Türk gelip bana ana avrat küfür etse belki çok fazla tepki vermem ama o zamanlar ilk kez bununla karşılaşılıyordum. Bana bir hain gözü ile bakıyorlardı.’ [Erkek/36]). Bireysel teması ise katılımcıların şahsi olarak deneyimledikleri yaşantılarına işaret etmektedir (örn., ‘Okulu bırakmak.’ [Kadın/21]). Katılımcılardan 2’si kötü bir deneyim yaşamadıklarını ifade etmişlerdir ve bu yanıtlar için herhangi bir tema oluşturulmamıştır.

Katılımcılara yöneltilen “Türkiye’de yaşamının sizce en güzel tarafları neler?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 2 farklı tema belirlenmiştir: (1) İşlevsel/refah ve (2) sosyal. İşlevsel/refah temasına ait yanıtlar birtakım fırsatların kullanışlılığına işaret eden ifadelerdir (örn., ‘Burada çalışan bir şekilde hayatını sürdürebiliyor. Sağlık sistemi çok iyi burada, hasta olana hemen ambulans geliyor, hastanede tedavi ediliyor, ilacı veriliyor.’ [Kadın/65]). Sosyal teması ise birtakım kültürel faaliyetlerin ulaşılabilirliğine işaret eden yanıtları barındırmaktadır (örn., ‘Ankara’da yaşamının şöyle güzel bir yanı var burada birtakım yazarlara veya önemli insanlara ulaşabiliyorsun ve onlara projelerinden bahsedebiliyorsun.’ [Erkek/36]). Bir katılımcı bu soruya ‘Bir fikrim yok’ şeklinde yanıt vermiştir. Bu yanıt herhangi bir temanın içerisine dâhil edilmemiştir.

Katılımcılara yöneltilen ‘Türkiye’de yaşamının sizce en kötü tarafları neler?’ sorusuna verilen yanıtlar göz önüne alındığında 3 farklı tema oluşturulmuştur: (1) İşlevsel/refah, (2) kimlik ve (3) sosyal. İşlevsel/refah temasının barındırdığı ifadeler yerin kullanışlı olmasına işaret eden yanıtlardan oluşmaktadır (örn., ‘İşsizlik

ve hayat pahalılığı ve hastalık durumunda çalışmıyor hale gelmek yani bir sosyal güvencenin olmaması. Hastayken çalışmak zorunda olmak gerçekten çok kötü bir durum.’ [Erkek/40]). Kimlik teması katılımcıların sosyal aidiyetlerinin getirdiği birtakım özelliklerine karşı algıladıkları tehditleri içermektedir (örn., ‘Bir Suriyeli olarak yaşamak.’ [Erkek/36]). Sosyal teması ise katılımcıların toplumsal ilişkilerin yoksunluğundan duydukları üzüntüye işaret eden yanıtları barındırmaktadır (örn., ‘Evde oturmak, sosyal bir hayatımın olmaması.’ [Kadın/65]). Bir katılımcı Türkiye’de yaşamının kötü bir tarafının olmadığını ifade etmiştir. Bu yanıt herhangi bir temanın altına dâhil edilmemiştir. Tüm sorulara ilişkin temaların bilgisi Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Nitел Görüşme Sorularına İlişkin Tekrarlanan Temalar Tablosu

	Tema	N	f
	I. Duygusal	6	7
	II. Fiziksel		
1. Yaşadığımız şehrin fiziksel özelliklerinden bahsedermisiniz?	a. Estetik	9	9
	b. Tanımlayıcı/Nötr	12	19
	c. İşlevsel	8	8
	I. İşlevsel	5	7
	II. Duygusal		
2. (Yaşadığımız şehri, içerisinde yaşarken) niçin severdiniz/sevmezsiniz?	a. Otobiyografik	12	24
	b. Duygusal Tanımlama	6	6
	c. Sosyal	4	6
3. Türkiye’ye gelmeden önce yaşadığımız evin fiziksel özelliklerinden bahsedermisiniz?	I. Fiziksel	12	50
	II. İşlevsel	7	8
	III. Duygusal	11	11
	I. Fiziksel	3	3
	II. Fiziksel olmayan		
4. (Yaşadığımız evi, içerisinde yaşarken) niçin severdiniz/sevmezsiniz?	a. Duygusal	12	16
	b. Otobiyografik	12	13
	c. Aile ve komşuluk	3	3
5. Yaşadığımız şehrin fiziksel özelliklerinden bahsedermisiniz?	I. Zorluk	12	15
	II. Nötr	12	12
6. Türkiye’de yaşadığımız şehrin fiziksel özelliklerinden bahsedermisiniz?	I. İşlevsel	8	13
	II. Tanımlayıcı	11	13
	I. İşlevsel	12	16
7. Türkiye’ye gelmeden önce yaşadığımız evin fiziksel özelliklerinden bahsedermisiniz?	II. Sosyal	5	8
	III. Estetik	8	8
	IV. Refah	4	6
8. Türkiye’de yaşadığımız evin fiziksel özelliklerinden bahsedermisiniz?	I. İşlevsel	12	33
	II. Nötr/tanımlama	6	7
	I. İşlevsel	12	24
9. Yaşadığımız evi niçin seviyorsunuz/sevmiyorsunuz?	II. Sosyal	3	3
	III. Duygusal	2	4
	I. Olumlu ilişkiler	8	16
10. Türkiye’deki komşularınızla (yerli halktan olan) ilişkileriniz nasıl?	II. İlişkinin yokluğu	5	9
	III. Hem olumlu hem olumsuz ilişkiler	1	3
11. Çocuklarınızın arkadaşlıklarından hiç endişelendiğiniz oluyor mu?	I. Korku	4	7
	II. Olumlu	6	8
	I. Korku/Kaygı	12	19

12. Ankara'nın Siteler semtinde yaşanan (Suriyelerin evlerinin ve dükkânlarının taşlanması vb.) gibi hadiseler size neler hissettirdi?	II. Irkçılık	3	4
	III. Anlamsızlık	3	5
	I. İşlevsel	7	9
13. Niçin (Türkiye'de daha farklı bir şehirde yaşamak istersiniz/istemezsiniz)?	II. Refah	2	5
	III. Sosyal	2	3
	IV. Estetik/duygusal	5	10
14. Niçin (Bulduğunuz şehirde farklı bir mahallede/mıntıkada yaşamak istersiniz/istemezsiniz)?	I. İşlevsel	9	9
	II. Duygusal	4	5
	III. Sosyal	3	6
15. Niçin (Suriye'de savaş sona erdiği takdirde geri dönmek istersiniz/istemezsiniz)?	I. Güvenlik	7	8
	II. Kimlik	3	3
	III. İşlevsellik	2	2
16. Niçin (Suriye'de savaş sona erdiği takdirde geri dönmek istersiniz/istemezsiniz)?	I. Kimlik/aidiyet	12	19
	II. İşlevsel	2	5
	III. Mecburiyet	1	1
17. Niçin (Farklı yerlere gitmek zorunda kalmıyordunuz (Örn; hiç savaş çıkmasaydı) ömrünüz boyunca Suriye'de yaşamak isterdiniz)?	I. Güvenlik/refah	12	17
	II. Kimlik/aidiyet	8	10
	III. Duygusal	2	3
18. Niçin (Şu anda size bir imkân verilse Avrupa'ya ya da başka bir yere gitmek istersiniz/istemezsiniz)?	I. İşlevsel	7	10
	II. Sosyo-duygusal	7	13
19. 'Şunlar olsaydı Türkiye'den ayrılmak istemezdim' dediğiniz şeyler var mı?	I. İşlevsel	6	6
20. Niçin çocuklarınızı ...'da büyütmek istersiniz?	I. Sosyo-duygusal	12	13
	II. Refah	2	2
	III. Demokratik hak	2	2
21. Türkiye'de yaşadığınız en güzel deneyimler neler?	I. Kişisel gelişim	5	5
	II. İşlevsel	6	6
	III. Sosyal	3	3
22. Türkiye'de yaşadığınız en kötü deneyimler neler?	I. Kimlik	7	8
	II. Bireysel	5	6
23. Türkiye'de yaşamının sizce en güzel tarafları neler?	I. İşlevsel/refah	11	11
	II. Sosyal	2	4
24. Türkiye'de yaşamının sizce en kötü tarafları neler?	I. İşlevsel/refah	10	11
	II. Kimlik	3	3
	III. Sosyal	1	2

Tartışma

Bu çalışmada yer bağlılığı kavramı Türkiye'ye göç etmiş Suriyeli mülteciler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla incelenmiştir. Görüşmelerde ulaşılan veriler açılımlayıcı desen çerçevesinde analiz edilmiş ve 19 soru için toplam 29 farklı tema elde edilmiştir. Bu temaların bazıları farklı sorularda ortak temalar olarak ortaya çıkmıştır (örn., *duygusal* teması hem birinci hem altıncı soruda tema olarak yer almaktadır). Birtakım temalar ise bazı sorularda üst tema iken diğerlerinde alt tema veya tema olarak yer almaktadır (örn., *duygusal* teması 2. soruda üst tema olarak yer alırken 2.2. soruda alt tema olarak ve 8.1. soruda tema olarak yer almaktadır). Bu bilgiler ışığında tüm sorular kapsamında belirlenen temalar şu şekilde sıralanmaktadır: Duygusal, fiziksel, estetik, tanımlayıcı/nötr, işlevsel, otobiyografik, duygusal tanımlama, sosyal, fiziksel olmayan, aile ve komşuluk, zorluk, refah, olumlu ilişkiler, ilişkinin yokluğu, hem

olumlu hem olumsuz, korku, olumlu, ırkçılık, anlamsızlık, estetik/duygusal, kimlik/aidiyet, mecburiyet, güvenlik/refah, sosyo-duygusal, demokratik hak, kişisel gelişim, kimlik, bireysel ve işlevsel/refah.

Yarı yapılandırılmış soru formunda yer alan sorular yer ile insan arasında kurulan ilişkinin doğasını anlamak amacıyla ilişkinin farklı yönlerine ışık tutacak şekilde hazırlanmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan tablo yer-insan ilişkisinin 3 temel yapı çerçevesinde ortaya çıktığına işaret etmektedir: *Sosyal, bireysel ve fiziksel*. Farklı sorulardan elde edilen temalar bu 3 yapıdan “Sosyal”ın altına şu şekilde dâhil edilmiştir: Otobiyografik, sosyal, aile ve komşuluk, olumlu ilişkiler, ilişkinin yokluğu, hem olumlu hem olumsuz ilişkiler, ırkçılık, kimlik/aidiyet ve kimlik. 2. yapı olan “Bireysel”in altına dahil edilen temalar şöyledir: Duygusal, estetik, tanımlayıcı/nötr, duygusal tanımlama, fiziksel olmayan, zorluk, korku, olumlu, anlamsızlık, estetik/duygusal, kişisel gelişim, sosyo-duygusal ve bireysel. Son olarak “Fiziksel” yapısına dahil edilen temalar ise şu şekildedir: Fiziksel, işlevsel, refah, mecburiyet, güvenlik/refah, demokratik hak, işlevsel/refah.

Sosyal yapı temelinde *yer* bireyin kişisel tarihini, sosyal ilişkilerini, yer üzerinden tanımladığı aidiyet ve kimlik bağlarını kapsamaktadır. Bireyler toplumsal ilişki ve anlam biçimlerini bir *yerde* gerçekleştirirler ve *yer* bu ilişkileri yapılandırır. *Yerin* bireysel olarak deneyimlenmesi ise bir takım duygusal, bilişsel ve davranışsal öğelerin *yere* bağlı ortaya çıktığı durumları içermektedir. Bireyler bu süreçte güzellik anlayışlarını, duygusal tepkilerini ve eylemlerini *yerin* onlara çizdiği sınırlar üzerinden gerçekleştirir. Son olarak fiziksel yapı temelinde *yer* bireylerin üretim ve tüketim ilişkilerini gerçekleştirdikleri daha somut deneyimleri oluşturmaktadır. Bireyler *yer* algılarını orada yaşamanın onlara sunduğu refah düzeyleri üzerinden değerlendirir ve *yer* onlar için işlevsel bir kullanım olarak değer kazanır.

Bu bulgular yerin anlamları üzerine yapılan farklı çalışmalar ve geliştirilen yer modelleri ile uyumludur. Yerin anlamları üzerine yapılan çalışmalar insan ile yer arasında kurulan ilişkinin farklı boyutlarını ön plana çıkarmaktadır (Agnew, 1987; Gustafson, 2001; Sixsmith, 1986). Agnew’e göre (1987) yer ancak toplumsal ilişki biçimlerini ürettiği ve dönüştürdüğü oranda bir yerdir ve bünyesinde 3 unsuru barındırır: *Mekân* (locale), *konum* (location) ve *yer duygusu* (sense of place). “Mekân”, sosyal ilişkileri üreten zemin olarak, “konum” fiziksel ve coğrafi bir yapının unsuru olarak ve “yer duygusu” da insanlar ile yer arasında oluşan bir bağ olarak yere dâhil olur. Bizim elde ettiğimiz 3’lü yapı içerisinde *mekân* sosyal boyuta, *konum* fiziksel boyuta ve *yer duygusu* bireysel boyuta denk gelmektedir. Agnew’in 3 boyutlu yer modelini öne sürdüğü zamandan bu yana geçen yaklaşık 35 yıllık sürede insanlar arasında iletişim kurma biçimlerinde ve bireylerin coğrafi sınırları algılayışında çok önemli değişiklikler gerçekleşmiştir. Sosyal ilişkiler gittikçe artan biçimde küresel iletişimi büyük oranda kolaylaştıran internet ve sosyal ağlar üzerinden gerçekleşmektedir. Ek olarak devletlerarası sınırların daha az katı hale gelmesi sonucu mekân sınırları daha akışkan yapılara dönüşmüştür (Bean ve Shelley, 2004). Bu gelişmeler Agnew’ in konum boyutunun yeniden ele alınması gerektiğini düşündürmektedir (Agnew ve ark., 2003). Buna rağmen yerin anlamını ortaya koyan çalışmamızdan elde edilen veriler göstermektedir ki insanların yeri anlamlandırma süreçlerinde fiziksel boyut (location) hala önemini korumaktadır.

Gustafson ise (2001) benzer bir yaklaşımla üç kutuplu bir üçgen modeli oluşturmuştur. Buna göre yer benlik, çevre ve diğerleri olmak üzere üç ayaklı bir yapıdan oluşmaktadır. “Benlik” bireysel duyuş, algılayış ve davranışları, “çevre” bireyin içinde yaşadığı fiziksel ortamı ve “diğerleri” de toplumsal yapıyı işaret etmektedir. Gustafson’ un modelinde yer alan üç ana konu olan benlik, çevre ve diğerlerinin sırasıyla bizim çalışmamızda bireysel, fiziksel ve sosyal yapılarına denk düştüğü söylenebilir. Bu noktada yer ile insan arasında kurulan ilişkide bireysel, fiziksel ve sosyal konuların birbirinden bağımsız olarak yeri anlamlandırmadığı düşünülebilir. Örneğin bir park alanı sadece fiziksel yapısından dolayı (havasının temiz

olması veya yeşillik alanlarının çok olması gibi) diğer konulardan bağımsız olarak bir anlam ifade etmez. Aynı zamanda sosyal (ailecek piknik yapılabilecek bir mekân) ve bireysel ('beni' rahatlatan bir yer) konularla ilişkili olarak anlamlı hale gelir (havasız temiz, ailecek piknik yapmaya gidebileceğimiz ve 'ben'i rahatlatan bir yer).

Sixsmith de (1986) yere yüklenen anlamları üç ana kategoride birleştirmiştir: Kişisel, sosyal ve fiziksel. Buradan hareketle bu çalışmada da benzer bir kavramsallaştırmaya gidilmiş, insan ile yer arasındaki ilişki üç temel boyutta ele alınmıştır: Kişisel, fiziksel ve sosyal boyut. "Kişisel boyut" kişinin duygu, düşünce ve davranışlarının bir yerde şekillendiği süreçleri kapsamaktadır (örn.; yalnızca uyumuyoruzdur, bizi mutlu hissettiren anılarımızın olduğu bir 'yer' olan yatak odamızda uyuyoruzdur). "Fiziksel boyut" ise yerin bir takım yapı özelliklerinin ve kullanılabilirliğinin insan ile olan ilişkide oynadığı role odaklanmaktadır (örn.; yalnızca çalışmıyoruzdur, aynı zamanda dar, havasız, gürültülü bir iş 'yer'inde çalışıyoruzdur). "Sosyal boyut" bireyin bir yer deneyimi ile birlikte geliştirdiği tüm toplumsal ilişki biçimlerinin içerir (örn.; arkadaşımızla yalnızca buluşmayız, aynı zamanda bir 'yer'de buluşuruz). Sixsmith'in ev modeli sınırlı bir mekân deneyiminden ziyade geniş çerçevede bir yer algısına işaret eder ve çalışmamızda elde ettiğimiz 3 ayaklı yer modeli ile uyumludur.

İnsan-yer ilişkileri düşünüldüğünde yer bağlılığının duygusal, yer bağımlılığının fiziksel ve yer kimliğinin sosyo-bilişsel yapılarla ilişkileri dikkat çekmektedir. Yer bağlılığı insan ve yer arasında gerçekleşen duygusal bir bağa işaret eder (Shumaker ve Taylor, 1983). Hidalgo ve Hernandez (2001), en temel haliyle, yere bağlanmanın ana özelliğini tanımlamıştır: Bağlanma nesnesine yakınlığı sürdürme arzusu. Aynı zamanda belirli bir yere karşı duyulan özel duyguyu da anlatır. Bu duygular ayrıca çekim unsurları, ziyaret sıklığı ve aşinalık düzeyi ile ilişkilendirilebilir. Yer bağımlılığı yerin sahip olduğu bir takım maddi (fiziksel ve sosyal) kaynaklara atfedilen değerle ilişkilidir (Stokol ve Shumaker, 1981). Yer kimliği ise benlik özellikleri ve boyutlarının yerle kurulan ilişki sonucunda öne çıkan yanlarına işaret eder (Proshansky, 1978). Bu kavramların işaret ettiği anlamlar göz önüne alındığında yer bağlılığı kavramı yerle kurulan ilişkide bizim çalışmamızda elde ettiğimiz *bireysel* alt başlığı ile ilişkili görünmektedir. Aynı şekilde yer bağımlılığı kavramının *fiziksel* ve yer kimliği kavramının ise *sosyal* alt başlıklarına karşılık geldiği öne sürülebilir.

Yer modelleri, yerin anlamına ilişkin kavramsallaştırmalar ve bizim çalışmamızda elde ettiğimiz veriler bir arada değerlendirildiğinde ortaya çıkan sonuç şunu göstermektedir: İnsan ve yer arasında kurulan ilişki temel olarak üç boyutta ele alınması durumunda (kişisel, fiziksel ve sosyal) daha açıklayıcı olmaktadır. Bu üç boyut birbirlerinden bağımsız değildir ve kendi aralarında farklı ilişkiler içermektedirler. İnsan bir boşluğu mekâna dönüştürürken süreci şekillendiren bu üç boyut olmaktadır.

Çalışma sonucunda elde edilen verilerin çeşitli modellerle uyumuna ek olarak örneklemin göçmen bir topluluk olması, konuyu kültürleşme ve uyum açısından değerlendirmeyi de gerektirmektedir. Dona (1991), Kanada'da yer alan Orta Amerikalı sığınmacıların kültürleşme tutumlarının ev sahibi toplumun çoğunluk üyeleri ile olan temas derecelerini tahmin edeceğini tespit etmiştir. Asimilasyona uğrayan azınlık grubu üyeleri bütünleşen veya ayrılma yaşayanlara oranla kendi grup üyeleri ile daha az vakit geçirirken bütünleşen bireyler çoğunluk grubu üyeleri ile ayrılma yaşayanlardan daha fazla etkileşmektedir (Dona, 1991). Bu durum yer-insan ilişkisinde ele aldığımız 3 boyuttan biri olan sosyal boyutun etkisine de işaret etmektedir. Suriyeli mültecilerin yaşayacağı kültürel tutum şeklinin Türk toplumu ile *bütünleşme* düzeyinde gelişmesi sürecin daha sağlıklı ilerlemesine sebep olacaktır. Yer bağlılığının sosyal süreçlere katkısı göz önünde bulundurulduğunda Suriyeli mültecilerin kültürel devamlılıklarını sürdürmeleri ve ev sahibi grupla özdeşleşim kurabilmelerine yardımcı olabileceği düşünülebilir.

Kültürleşmenin bir sonucu olarak uyum kavramı da yer bağlılığının alt boyutları olan bireysel ve sosyal boyutlara ışık tutabilir. Uyumun sosyal beceriler şeklinde gerçekleşmesi sosyo-kültürel uyumu ortaya çıkarırken bireylerin kültürleşme sürecinde deneyimledikleri psikolojik deneyimler psikolojik uyumu ortaya çıkarmaktadır. Yer bağlılığının sosyal (Rollero ve De Piccoli, 2010) ve psikolojik iyi oluşa (Scannell ve Gifford, 2017) olan katkısı göz önünde bulundurulduğunda, Suriyeli mültecilerin yaşayacakları uyum süreçlerine olumlu yönde katkıda bulunması beklenmektedir. Bu sonuçlar literatür ile de uyumlu görünmektedir. Harris ve arkadaşlarına göre (1995) yer bağlılığı göçmenlerin uyum süreçlerine doğrudan etki etmektedir.

Bu çalışmada Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilerin yerin anlamlarına ve yer bağlılığına dair gözlem ve görüşlerinden elde edilen veriler tematik analiz yöntemi ile incelenmiştir. Yerlerinden edilmiş bireyler olarak Suriyeli mültecilere özellikle savaş koşullarından gelmeleri ve yer ilişkilerinde psikolojik bir kırılma yaşamış olmaları sebebiyle odaklanılmıştır.

Ne yazık ki savaş mağduru mültecilerin daha anlamlı yerlerde yaşayabilmeleri adına yapılan ve insan ile yer arasında kurulan bağa vurgu yapan çalışmalar oldukça az sayıdadır. Göç süreçleri bireylerde tekil olarak anlamlı bir yer düşüncesini geleneksel çevre psikolojisi konuları içerisinde ele alan çağdaş olgulardan biridir. İnsanlar bir yandan eski bağlarını korurken aynı zamanda yeni yerlerine uyum sağlamaya çalışırlar. Bu süreçleri aydınlatmak adına göç üzerine yapılan çalışmalar, bir yerle bağ kurmanın, farklı adımlarını ve dinamiklerini hala tanımlanıp araştırılması gereken uzun ve eklemlili bir süreç olabileceğini göstermektedir (Lewicka, 2011; Trabka, 2019). Bu anlamda göç süreçleri ve mülteciler genellikle kişi-yer ilişkisi çalışmaları tarafından incelenen yapılar ve kuramlar üzerine ilginç bir bakış açısı sağlayan çağdaş sosyal kavramlar olmuşlardır. Öte yandan, mültecilerin yeni yerleşim yerleriyle nasıl bir bağ kurduklarını daha iyi anlamak, mültecilerin bütünleşmelerini kolaylaştırmak ve refahlarını artırmak için temel öneme sahip olacaktır. Örneğin, mültecilerin asıl bağlandıkları yere benzer bir yerle bağ kurmalarına izin vermek verimli olabilir. Bu sürekliliğin önemi ile tutarlıdır. Bu anlamda, mültecilerin mekânı aktif olarak geliştirebilecekleri, aşinalık katabilecekleri ve böylece bağ kurma sürecini kolaylaştırabilecekleri, kendi yerlerini oluşturmalarına imkân sağlamak da etkili bir strateji olacaktır (Albers ve ark., 2021). Nihayetinde, bu yer bağlılığının geliştirilmesi ve korunması gibi dinamik süreçlerin aşamalarına ilişkin bilgi ve anlayışların geliştirilmesi, mültecilerin yerleştirilmelerine dair uygun ve başarılı politikaların geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Çalışmamızda yer alan 12 katılımcıdan 10’u savaş sonlandığı takdirde Suriye’ye dönmeyi istediklerini ifade etmişlerdir. Bir katılımcı hem Suriye’ye dönmeyi hem de Türkiye’de kalmayı istediğini, bir katılımcı ise Türkiye’de kalmayı istediğini söylemiştir. Türkiye’de kalmak isteyen tek kişi de daha çok fiziksel boyuttan dolayı böyle istemektedir. Dönmek isteyen katılımcıların çoğu ise sosyallik boyutuna ait bir tema olarak kimlik/aidiyet ihtiyaçlarına yönelik olarak bu yönde bir istekte bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu durum sosyallik boyutunun ve dolaylı olarak kültürleşmenin Suriyelilerin Türkiye’ye yer bağlılığı geliştirme konusunda önemli bir yordayıcısı olacağını düşündürmektedir. İzleyen çalışmalarda Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilerin kültürleşme düzeyleri ve yer bağlılıkları arasındaki ilişkinin nicel yöntemle araştırılması yararlı olabilir.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular bizi bir takım tematik ifadelerle götürmektedir. Daha sonraki çalışmalar için önemli bir kaynak olabilecek bu ifadeler ile birlikte ölçek geliştirme çalışması yapılabilir. Özel anlamda “Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye olan yer bağlılıkları”nı veya genel manada “herhangi bir ülkeye iltica etmiş kişilerin iltica ettikleri ülkeye olan yer bağlılıkları”nı ölçebilecek bir ölçek çalışması da bu konu üzerine çalışma yapacak araştırmacılara bir araştırma önerisi olarak sunulabilir.

Yaklaşık son 30 yıldır sosyal psikoloji içerisinde ele alınan bir konu olmasına rağmen yer bağlılığı süreçlerine dair halen çok az bilgi mevcuttur. Bu süreçlerin hangi koşullarda geliştiği, hangi bireysel ve toplumsal ihtiyaçlara yanıt verdiği ve yokluğu veya eksikliğinin ne tür psikolojik etkilere sebep olduğu araştırılmaya muhtaçtır. Özellikle göç ve hareketliliğin bu kadar yoğun olduğu ve üstelik sanal gerçekliğin somut yerleri yerinden etmeye başladığı bir çağda yerin ve yer bağlılığının kaybı durumunda insanların nelerden mahrum kalacağı gözden kaçırılmaması gereken bir konudur.

Çeşitli araştırmalar göstermiştir ki yer bağlılığındaki artış çevreci davranışlarla ilişkilidir (Fornara ve ark., 2020, Vaske ve Kobrin, 2001). Bu durum Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye olan bağlılıklarının önemini göstermektedir. Suriyeli mültecilerin yer bağlılıklarını artırmaya yönelik politikalar geliştirmek onların Türkiye'yi daha fazla sahipleneceklerine ve daha fazla çevre yanlısı tutum ve davranışlarda bulunacaklarına işaret etmektedir.

Araştırmanın birtakım sınırlılıklarından bahsedilebilir. Araştırma süreci içerisinde veri toplama aşamasında medya ve sosyal medya gündemlerine yoğun bir şekilde konu olan Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki varlığının sorgulanması, katılımcıların tercihlerini manipüle etmiş olabilir. Bu durum araştırma sürecine kontrol edilemeyen bir karıştırıcı değişken olarak dâhil olmuş olabilir. Bu konuda yapılacak sonraki çalışmalar için, bu durumun katılımcıların tercihlerini en az etkileyecek şekilde düzenlemeler yapılması önerisinde bulunulabilir.

Son olarak göç, yer değiştirme, iltica, sürgün ve yabancılaştırmanın şekillendirdiği çağımız dünyasında yerlerinden edilmiş insanların psikolojik ve sosyal olarak yerlerini tekrar edinmelerine yardımcı olacak her türlü çalışmanın değerli olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Agnew, J. (1987). *Place and politics. The geographical mediation of state and society*. Allen Unwin.
- Ahrentzen, S. B. (1992). Home as a Workplace in the Lives of Women. I. Altman ve S. M. Low (Ed.), *Place attachment* içinde (ss. 113-138). Plenum Press. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_6
- Akalın, P., K. (2020). Yer bağlılığı kavramı, modeller, yer bağlılığının birey, toplum ve çevre yaşamına katkıları. G. K. Uçar ve D. Hasta (Ed.), *Çevre psikolojisi* içinde (ss. 109-143). Nobel Yayınevi.
- Albers, T., Ariccio, S., Weiss, L. A., Dessi, F. ve Bonaiuto, M. (2021). The role of place attachment in promoting refugees' well-being and resettlement: A literature review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21),11021. <https://doi.org/10.3390/ijerph182111021>
- Baban, F., Ilcan, S. ve Rygiel, K. (2017). Syrian refugees in Turkey: Pathways to precarity, differential inclusion, and negotiated citizenship rights. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(1), 41–57. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1192996>
- Bean, L., L. ve Shelley, F., M. (2004). Bridging hazards geography and political geography: A borderland vulnerability framework. D. G. Janelle, B. Warf ve K. Hansen (Ed.), *WorldMinds: Geographical perspectives on 100 problems* içinde (ss. 461–466). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-2352-1_75
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5-34. <https://doi.org/10.1080/026999497378467>
- Berry, J. W. (2001). A psychology of immigration. *Journal of Social Issues*, 57(3), 615-631. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00231>

- Berry, J. W., Phinney J., S., Sam, D., L. ve Vedder, P. (2006). Immigrant youth: acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 55(3), 303–332. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2006.00256.x>
- Berry, J. W. (2009). Living together in culturally-plural societies: Understanding and managing acculturation and multiculturalism. S. Bekman ve A. Aksu-Koç (Ed.), *Perspectives on human development, family, and culture* içinde (ss. 227-240). Cambridge University Press.
- Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H. ve Dasen, P. R. (2011). *Cross-cultural psychology: Research and applications* (3. bs.). Cambridge University Press.
- Bonnes, M. ve Secchiaroli, G. (1995). Environmental psychology: A psycho-social introduction (Çev. C. Montagna). Sage Publications, Inc.
- Bowlby, J. (1958). *Attachment and loss*. Basic Books.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brown, B., B. ve Perkins D., D. (1992). Disruptions in place attachment. I. Altman ve S. M. Low (Ed.), *Place attachment* içinde (ss. 279-304). Plenum Press. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_13
- Clark, W. A. V., Duque-Calvache, R. ve Palomares-Linares, I. (2015). Place attachment and the decision to stay in the neighbourhood. *Population, Space and Place*, 23(2), e2001. <https://doi.org/10.1002/psp.2001>
- Dona, G. (1991). Acculturation and ethnic identity of central American refugees in Canada. *Journal of Behavioral Sciences*, 13(2), 230–231. <https://doi.org/10.1177/07399863910132009>
- Fehr, I. ve Rijken, C. (2022). Child labor among Syrian refugees in Turkey. *Frontiers in Human Dynamics*, 4:861524. <https://doi.org/10.3389/fhumd.2022.861524>
- Fornara, F., Molinario, E., Scopelliti, M., Bonnes, M., Bonaiuto, F., Cicero, L., Admiraal, J., Beringer, A., Dedeurwaerdere, T., de Groot, W., Hiedanpää, J., Knights, P., Knippenberg, L., Ovenden, C., Horvat, K., P., Popa, F., Porrás-Gomez, C., Smrekar, A., Soethe, N. ... Bonaiuto, M. (2020). The extended Value-Belief-Norm theory predicts committed action for nature and biodiversity in Europe. *Environmental Impact Assessment Review*, 81, 106338. <https://doi.org/10.1016/j.ear.2019.106338>
- Göregenli, M. (2021). *Çevre psikolojisi: İnsan-mekân ilişkileri* (5. bs.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gustafson, P. (2001). Meanings of place: Everyday experience and theoretical conceptualizations. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 5-16. <https://doi.org/10.1006/jevp.2000.0185>
- Harris, P. B., Werner, C., M., Brown, B., B. ve Ingebritsen, D. (1995). Relocation and privacy regulation: A cross-cultural analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 15(4), 311-320. <https://doi.org/10.1006/jevp.1995.0027>
- Hernandez, B., Hidalgo, M., C. ve Ruiz, C. (2020). Theoretical and methodological aspects of research on place attachment. L. Manzo ve P. Devine-Wright (Ed.), *Place attachment* içinde (2. bs., ss. 94-110). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429274442-6>
- Hidalgo, M. ve Hernandez, B. (2001). Place attachment: conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 273-281. <https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0221>
- Hummon, D. M. (1992). Community attachment. I. Altman ve S. M. Low (Ed.), *Place attachment* içinde (ss. 253-278). Plenum Press. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_12
- Kaya, A. (2020). *Reception: Turkey country report* (c. 1). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3665809>
- LaFromboise, T., Coleman, H. L. K. ve Gerton, J. (1993). Psychological impact of biculturalism: Evidence and theory. *Psychological Bulletin*, 114(3), 395–412. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.114.3.395>
- Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years? *Journal of Environmental Psychology*, 31(3), 207–230. <https://doi.org/doi:10.1016/j.jenvp.2010.10.001>

- Low, S. M. ve Altman, I. (1992). Place attachment. I. Altman ve S. M. Low (Ed.), *Place attachment* içinde (ss. 1-12). Plenum Press. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_1
- Marcus, C. C. (1992). Environmental memories. I. Altman ve S. M. Low (Ed.), *Place attachment* içinde (ss. 87-112). Plenum Press. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_5
- Mazlumder (2016). *16 Temmuz 2016 tarihinde siteler bölgesinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların maruz kaldıkları toplu şiddet olayları*. <http://www.ankara.mazlumder.org/fotograf/yayinresimleri/dokuman/rapor.pdf>
- Mazumdar, S. ve Mazumdar, S. (2004). Religion and place attachment: A study of sacre places. *Journal of Environmental Psychology*, 24, 385-397. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2004.08.005>
- Mazumdar, S. ve Mazumdar, S. (2009). Religion, immigration and home making in diaspora: Hindu space in Southern California. *Journal of Environmental Psychology*, 29, 256-266. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.07.004>
- Mazumdar, S., Mazumdar, S., Docuyan, F. ve McLaughlin, C. M. (2000). Creating a sense of place: The Vietnamese-Americans and Little Saigon. *Journal of Environmental Psychology*, 20, 319-333. <https://doi.org/10.1006/jevp.2000.0170>
- Phinney, J. (1990). Ethnic identity in adolescents and adults: A review of research. *Psychological Bulletin*, 108, 499- 514. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.3.499>
- Phinney, J. S. (1991). The multigroup ethnic identity measure: A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7(2), 156-176. <https://doi.org/10.1177/074355489272003>
- Proshansky, H. M. (1978). The city and self-identity. *Environment and Behavior*, 10(2), 147-169. <https://doi.org/10.1177/0013916578102002>
- Qing, C., Guo, S., Deng, X., Wang, W., Song, J. ve Xu, D. (2022). Stay in risk area: Place attachment, efficacy beliefs and risk coping. *International journal of environmental research and public health*, 19(4), 2375. <https://doi.org/10.3390/ijerph19042375>
- RHTAC, (2011). *Refugee health technical assistance center (mental health)*. <https://refugeehealthta.org/physical-mental-health/mental-health/> (erişim 25 Aralık 2022).
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. Pion Ltd.
- Relph, T. (2008). Sense of place and emerging social and environmental challenges. Eyles, J. ve Williams, A. (Ed.), *Sense of place, health and quality of life* içinde (ss. 31-44). Ashgate.
- Riley, R. B. (1992). Attachment to the ordinary landscape. I. Altman ve S. M. Low (Ed.), *Place attachment* içinde (ss. 13-35). Plenum Press. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_2
- Rivlin, L. G. (1982). Group membership and place meanings in an urban neighborhood. *Journal of Social Issues*, 38(3), 75-93. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1982.tb01771.x>
- Rollero, C. ve De Piccoli, N. (2010). Does place attachment affect social well-being? *Revue Européenne de Psychologie Appliquée*, 60(4), 233-238. <https://doi.org/10.1016/j.erap.2010.05.001>
- Rowley, H. A., Baluja, S. ve Kanade, T. (1998). Neural network-based face detection. *IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence*, 20(1), 23-38. <https://doi.org/10.1109/34.655647>
- Rubinstein, R., ve Parmelee, P., A. (1992). Attachment to place and the representation of the life course by the elderly. Altman, I. ve Low, S. (Ed.), *Place attachment* içinde (ss. 139-163). Plenum
- Ryder, A. G., Alden, L. E. ve Paulhus, D. L. (2000). Is acculturation unidimensional or bidimensional? A head-to-head comparison in the prediction of personality, self-identity, and adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(1), 49-65. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.1.49>
- Sam, D. L. (2006). Acculturation: Conceptual background and core components. D. L. Sam ve J. W. Berry (Ed.), *The Cambridge handbook of acculturation psychology* içinde (ss. 11-26). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511489891.005>

- Saygın, S. ve Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3), 312-333. <https://doi.org/10.18863/pgy.364115>
- Scannell, L. ve Gifford, R. (2017). Place attachment enhances psychological need satisfaction. *Environment and Behavior*, 49(4), 359-389. <https://doi.org/10.1177/0013916516637648>
- Schmitz, P.G. (2001). Psychological aspects of immigration. L.L. Adler ve U.P. Gielen (Ed.), *Cross-Cultural Topics in Psychology*, (2.bs., ss. 229-243). Praeger
- Shumaker, S. A. ve Taylor, R. B. (1983). Toward a clarification of people-place relationships: A model of attachment to place. N. R. Feimer ve E. S. Geller (Ed.), *Environmental psychology: Directions and perspectives* içinde (ss. 219-251). Praeger.
- Sixsmith, J. (1986). The meaning of home: An exploratory study of environmental experience. *Journal of Environmental Psychology*, 6, 281-298. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(86\)80002-0](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(86)80002-0)
- Stokols, D. ve Shumaker, S. A. (1981). People in places: A transactional view of settings. Harvey, J. H. (Ed.), *Cognition social behaviour and the environment* içinde (ss. 441-488). Lawrence Erlbaum Assoc.
- Trabka, A. (2019). From functional bonds to place identity: Place attachment of Polish migrants living in London and Oslo. *Journal of Environmental Psychology*, 62, 67-73. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2019.02.010>
- Tuan, Y.-F. (1977). *Space and place: The Perspective of experience*. University of Minnesota Press.
- UNHCR (2019). *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 convention and the 1967 protocol relating to the status of refugees*. <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/5ddfcdc47.pdf>
- Vaske, J. J. ve Kobrin, K. C., 2001. Place attachment and environmentally responsible behavior. *The Journal of Environmental Education*, 32(4), 16-21. <https://doi.org/10.1080/00958960109598658>
- Ward, C. ve Rana-Deuba, A. (1999). Acculturation and adaptation revisited. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30(4), 422-442. <https://doi.org/10.1177/002202219903000400>
- Ward, C. ve Kennedy, A. (1999). The measurement of sociocultural adaptation. *International Journal of Intercultural Relations*, 23(4), 659-677. [https://doi.org/10.1016/S0147-1767\(99\)00014-0](https://doi.org/10.1016/S0147-1767(99)00014-0)
- Werner, M. W. ve Osmolovsky, M. G. (1993). *Atlas SIRTf mission. Infrared spaceborne remote sensing*. <https://doi.org/10.1117/12.157818>
- Yalçın, S. (2016). Syrian child workers in Turkey. *Turkish Policy Quarterly*. 15, 89-98.